

deponering og forbrænding. Derfor må også frembringelsen af fast affald og restprodukter på en virksomhed ansues som en del af virksomhedens forurening.

Ud fra samme kredsløbsbetragtning må også de varer og produkter, som tilføres miljøet i senere led: under forbrug, eller ved bortskaffelsen som affald, inddrages under den miljømæssige helhedsvurdering.

De styringsmidler, som knytter sig til reguleringen af fast ejendom, herunder planlægningsbestemmelser om lokalisering af forurenende aktiviteter, kommer til kort over for de miljøproblemer, som ikke endtydigt kan henføres til – eller beror på – det sted eller den region, hvor »kilden« til forureningen er placeret.

Drivhus-effekter, nedbrydning af ozon-laget i stratosfæren, ophobning af tungmetaller i naturen, ophobningen af næringssalte i vandmiljøet, væksten i affaldsmængderne osv. kan ikke begrænses alene ved hjælp af styringsmidler, som fokuserer på de lokale eller regionale effekter af emissioner fra kilder knyttet til fast ejendom.

Det er disse overvejelser, som ligger bag princippet om renere teknologi som styrende for en helhedsorienteret og forebyggende miljøpolitik.

Princippet om renere teknologi indebærer, at man i videst mulige omfang søger at hindre, at forurening opstår, ikke alene i den primære produktionsproces, men også i senere led i vare- og materialekredsløbet. Vægten lægges således på den forebyggende indsats til begrænsning af forurening, snarere end på den afhjælpende indsats i form af rensning og destruktion af forurenende stoffer, produkter og materialer.

Bag princippet om renere teknologi ligger der en erkendelse af, at en forureningsbekæmpelse, som kun retter sig mod ét led i kredsløbet, f.eks. produktionsleddet, og betragter dette isoleret, måske blot medfører, at problemet flytter over i næste led.

Princippet om renere teknologi indebærer endvidere, at man så vidt muligt søger at indbygge forureningsbekæmpelsen i selve produktionsteknologien.

Det er imidlertid vigtigt at understrege, at princippet om renere teknologi ikke alene vedrører teknologi i snævret forstand. Som nævnt omfattes mindre forurenende, mindre ressourcetunge og mindre energi-krævende produkter og materialer af begrebet.

Princippet om renere teknologi indebærer heller ikke, at rensningsforanstaltninger uden videre kan opgives eller erstattes. Uanset om der fremover lægges betydelig større vægt på at begrænse de samlede forureningsmængder gennem anvendelse af renere teknologier, herunder mindre forurenende produkter og materialer, vil der fortsat være behov for rensning

og destruktion. Princippet om renere teknologi kan således begrænse behovet for rensning på en række områder, men aldrig helt erstatte det. Som miljøpolitisk rettesnor kan det derimod virke som en metodisk regel, som går ud på følgende:

- 1) Forurening og forureningsbegrænsning må vurderes ud fra hele kredsløbet af stoffer, produkter og materialer.
- 2) I de enkelte behandlingsprocesser – ligesom i den samlede samfundsmæssige omsætning af stoffer, materialer og produkter: fra indvinding til bortskaffelse og destruktion – bør man sætte ind så tidligt i processen som muligt ved at søge at minimere energi- og råvareforbruget og dermed begrænse den stof- og materialemængde, som samlet tilføres naturen som spild eller affald.
- 3) Rensning bør – metodisk set – være en sekundær løsning. Mulighederne for at begrænse rensningsbehovet gennem anvendelse af renere teknologier bør vurderes først.
- 4) For så vidt angår særligt skadelige eller betænkelige stoffer, produkter og materialer bør man – i videst mulige omfang – først vurdere mulighederne for at erstatte disse med mindre betænkelige, dernæst undersøge mulighederne for gennem optimering af produktionsprocesserne at begrænse anvendelsen af disse ved benyttelsen af lukkede systemer og endelig ved i videst muligt omfang at genanvende disse stoffer, produkter og materialer, således at de i mindst mulige omfang tilføres miljøet.

En sådan helhedsorienteret og forebyggende miljøpolitik stiller imidlertid krav om nye styringsmidler til supplerung af de styringsmidler, som findes i den gældende miljøbeskyttelseslov. Hertil kommer, at en sådan politik nødvendiggør, at der tilvejebringes et udbygget datagrundlag for så vidt angår de stof-, produkt- og materialestrømme, som før eller senere tilføres miljøet. Der må tilvejebringes forbedrede redskaber til prioritering af miljøbeskyttelsesarbejdet. Endvidere må der skabes betingelser for, at miljømyndighedernes indsats i højere grad end tidligere sker i samarbejde med virksomhederne og disses organisationer.

En miljøpolitik baseret på princippet om renere teknologi må gennemføres på alle niveauer i samfundet. Den vil stille krav til den enkelte forbruger eller ansatte om ændringer i adfærd og holdninger. Den vil stille krav til den enkelte virksomhed om mere kritisk at vurdere de enkelte processer, produktionsgangen, materialer og produkter. Den vil stille krav til de primære miljømyndigheder i kommuner og amtskommuner om i højere grad at inddrage selve produktionen i den miljømæssige tilsynsvurdering. Og